

PAWEŁ BORECKI

Nieważność i wygaśnięcie konkordatu polskiego z 1993 r.

Streszczenie

W debacie publicznej w Polsce co jakiś czas, także ostatnio, pada postulat zerwania konkordatu z 1993 r. Zagadnienie nieważności czy wygaśnięcia polskiego konkordatu w obecnych realiach ustrojowych i politycznych we współczesnej Polsce to kwestie wyłącznie do rozważań teoretycznych (akademickich). Warto je przeanalizować przez pryzmat Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów z 1969 r. oraz Konstytucji Rzeczypospolitej z 1997 r.

Jedyną hipotetyczną przesłanką do stwierdzenia nieważności konkordatu z 1993 r. byłby zarzut, że został on zawarty z pogwałceniem art. 46 Konwencji wiedeńskiej, czyli z naruszeniem norm prawa krajowego dotyczącego kompetencji do zawierania traktatu o zasadniczym znaczeniu. Rząd RP zarzutu tego nie podniósł jednak w rozsądnym terminie. Brak jest także obecnie okoliczności, które mogłyby stanowić oczywiste, narzucające się powody do uznania konkordatu polskiego z 1993 r. za wygasły. Można próbować bronić stanowiska, że konkordat może być jednostronnie wypowiedziany, pomimo że nie zawiera odpowiedniej klauzuli w tym zakresie. Można go porównać do traktatu o przyjaźni. Tego typu umowy z natury swojej podlegają wypowiedzeniu. Wydaje się również, że strona polska ewentualnie będzie mogła wypowiedzieć konkordat ze względu na zasadniczą zmianę warunków, np. powołując się na gwałtownie postępujący proces laicyzacji społeczeństwa polskiego.

Bardzo poważną barierą dla wypowiedzenia konkordatu przez stronę polską jest Konstytucja RP z 1997 r. Przewiduje ona w art. 25 ust. 4 obowiązek określenia stosunków między państwem a Kościołem katolickim, zwłaszcza w formie umowy międzynarodowej ze Stolicą Apostolską. Hipotetyczne wypowiedzenie konkordatu z 1993 r. wymagałoby uprzedniej odpowiedniej zmiany ustawy zasadniczej oraz zgody wielu organów państwowych. W obecnym stanie prawnym w Polsce wypowiedzenie traktatu z Watykanem jest bardzo trudne proceduralnie, a politycznie jest wręcz nierealne.

Słowa kluczowe: konkordat – Konstytucja RP – Konwencja wiedeńska o prawie traktatów – Kościół katolicki – Stolica Apostolska